

Ritt Bjerregaard

STRID

Politiske taler og artikler

Gyldendal

DANMARKS LÆRERHØJSKOLES BIBLIOTEK
HISTORIE

Strid

© Ritt Bjerregaard 1979

Omslag: Ritt Bjerregaard,

fotografi af Erik Petersen

Bogen er sat med Aldus

og trykt hos

Krohns Bogtrykkeri A/S, København

Printed in Denmark 1979

ISBN 87-01-95111-4

37.07

ex!

„Det højeste væsen og Alma Mater“.

(Tale til rektormiddagen ved Københavns Universitet den 3. april

1975. Berlingske Tidende den 4. april 1975).

VI · VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

Det højeste væsen og Alma Mater

Rektor magnificus, mine damer og herrer.

Rektor var i sin velkomst så elskværdig både at sammenligne mig med Det højeste væsen – tremendum et fascinosum – fra den klassiske mytologi og den gamle kone med den frisk grønne skarntyde fra den nordiske mytologi. Selv om du sikkert har haft mit embede snarere end min person i tankerne, takker jeg for æren på embedets vegne og på egne vegne for, at Københavns Universitet har villet se både ministeriets embedsmænd og mig her i aften.

Jeg ved ikke, om det blot var ment som en kurtoisi, når du opfordrede mig til at påtage mig den gamle kones skikkelse og vise jer det sande og det kommende. Selv har jeg altid opfattet det på den måde, at det var universitetet, der var den kvindelige part: Alma Mater, den lysblåøjede Pallas Athene eller den meget vidende gamle kone. Og sådan vil jeg også helst – kvindeår eller ej – blive ved med at opfatte sagernes sammenhæng. Det er ikke – mener jeg – opgaven for det embede, jeg beklæder, at vise det forgangne og det tilkommende. Embedet repræsenterer snarere den raske Kong Hadding, der skal blive sejrrig og ikke falde for sine fjender, og som kun kan dø for egen hånd. Trods – eller vel rettere netop på grund af – bestræbelsen for ligeberettigelsen mellem kønnene forekommer det mig væsentligt at få tingene sat på deres rette plads, så vi ikke blot får kludder i mytologien.

Meningen med ligeberettigelsen som med ligheden i det hele er jo ikke den konfusion, som opstår, når alt er ligegyldigt og ens. Derfor må vi beflitte os på ikke at få kludder i hverken

tingene eller rollerne, og da slet ikke i mytologien.

Derfor var jeg glad, fordi du rigtigt og uden omsvøb sagde, at de eneste, der har en svag mulighed for at afgøre det videnskabelige niveau i de uddannelser, I giver jeres studerende, er dem der beskæftiger sig med uddannelserne – lærere først og fremmest og studerende. Det er jeg enig med dig i, og jeg tror, det er væsentligt at holde det fast. Jeg er også enig med dig i, at et af målene for al undervisning, og vel navnlig for al forskning, er at medføre ændringer i det bestående – i det bestående samfund, i den herskende opfattelse. Jeg vil endda godt udtrykke det lidt stærkere og bede de højere læreanstalter om at holde sig det klart som deres opgave. Det er – når det kommer til stykket – jo derfor vi har dem. Det er derfor, vi til tider med større glæde end til andre, betaler ganske store beløb for at fastholde kombinationen af forskning og undervisning. Denne kombination anser jeg ikke alene for nyttig, men også for nødvendig, selv om vi måske nok ved lejlighed kan snakke om, hvilke former den skal have, og hvordan den skal organiseres.

Så langt tror jeg, vi kan blive enige. Det, der gør mig betænkelig, er ikke, at de højere læreanstalter – som sagt med rette – mener, at det er dem, der skal garantere det videnskabelige niveau i forskning og undervisning. Det bekymrer mig derimod, når de skyder denne opgave fra sig og lægger den i skødet enten på ministerium, ombudsmand eller måske endog domstolene. (Jeg kan godt gyse lidt, når jeg ser, at Københavns Universitet har inviteret højesteretspræsidenten også – hvad kan det dog ikke ende med!).

Det embede, jeg beklæder, har – og skal efter min mening have – hårdere hænder end Alma Mater og den gamle kone, der ganske vist nok kunne rive hovedet af en hane og kaste den over muren. Embedet er hverken kirurgisk eller medicinsk. Vi skal hverken skære eller ordinere piller, pulvere eller bitter

medicin. Ministerens embede er politisk. Det skal deltage i fordelingen af værdierne i samfundet, økonomiske og andre. Dét, en undervisningsminister skal dømmes på, er ikke, om de højere læreanstalters forskning og undervisning holder mål; det er de højere læreanstalters sag – og som sagt kun deres. Først hvis det viser sig, at de ikke magter denne opgave, hvis de lærde og deres studerende kaster denne, deres opgave, fra sig, bliver sagen politisk, fordi ministeren ikke stiltiende kan se på, at samfundets værdier ødes. Når ministeriet har set sig nødsaget til at gribe ind i Roskilde, er det hverken fordi, vi har taget stilling til, om det videnskabelige niveau var passende, eller om der foregik politisk indoktrinering – hvad så det er i forbindelse med voksne, myndige mennesker. Ministeriet har grebet ind, fordi der kunne næres berettiget tvivl om, hvorvidt de kandidater, der uddannedes i Roskilde, kunne få ansættelse, fordi deres lærested havde skaffet sig det ry på halsen, som det nu engang havde.

Når ministeriet har fremlagt et forslag om, at kun lærere, der selv har været underkastet en videnskabelig bedømmelse, skal kunne bedømme andre, og når der som assistenter i en videnskabelig uddannelse kun skal anvendes lærere, der selv er uddannelse, så er synsvinklen den samme. Når nogle højere læreanstalter beklager sig over et sådant forslag, bliver jeg betænkelig, først og fremmest fordi det forekommer mig, at de derved tilkendegiver, at de ikke selv har tillid til de bedømmelser, de foretager og har foretaget. Det forekommer mig, at de – undskyld jeg siger det – letsindigt påkalder sig den politiske magt. Det er også det der sker, hver gang sager havner hos ombudsmand eller ministerium: Universiteterne og de højere læreanstalter undergraver deres selvstyre.

Forskningens styring af sig selv må være det ønskelige, men der må findes et styringssted. Hvis de højere læreanstalter ikke selv kan, skal ministeriet, og vi kan. Men det er en uheldig

situation at ende i, netop fordi den politiske magt, som Haddings, kun kan ombringe sig selv. En minister kan lide nederlag, og må gå af og erstattes af en anden. Men den politiske magt som sådan kan ikke bestå, hvis den ikke kan beslutte sig og bringe sagerne til standsning.

Den lyseblåjede Pallas Athene, hvis kontrafej man kan se på doktorringene, var jo ikke alene gudinde for videnskaben, men også for det ordnede statsstyre. Som led i sin bevæbning havde hun Medusas afflåede hovedhud, der forstenede dem, som den blev vendt imod. Hver gang den politiske magt påkaldes, enten på grund af akademisk tumult eller anarki, påkalder man sig denne, den ordnende statsmagts Medusahoved. Det virker da, og det virker hver gang – det behøver ingen at være i tvivl om, men det er ikke hensigtsmæssigt. Det umuliggør den gamle kone hendes opgave – at føre Hadding gennem fortidens underverden og vise ham muren om de levendes land. Gamle koner og lærde folk er som regel ikke svære at få styr på. De er lette at skræmme, og den politiske magt kan, hvis den slippes løs, kun alt for let gøre det, og med følger som er ganske uoverskuelige. De højere læreanstalter bør nok nøje betænke dette forhold. Ikke mindst i en tid som vor hvor den politiske magt udfordres fra så mange forskellige sider.

Den skarntydegren, jeg i min rolle som gammel kone kan vise, skal opfordre de højere læreanstalter til at styre sig selv. Det er ikke nogen beskyttende kappe, og skal heller ikke være det, men derimod et forhåbentligt varmende ønske om, at de højere læreanstalter i almindelighed og Københavns Universitet i særdeleshed på deres egne betingelser fortsat må leve, vokse og blomstre.